

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3027/2018. (II. 6.) AB HATÁROZATA

bírói döntés alaptörvény-ellenességének megállapításáról és megsemmisítéséről

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panaszok tárgyában – *dr. Salamon László* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával, valamint *dr. Czine Ágnes* és *dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó* alkotmánybírók különvéleményével – meghozta a következő

h a t á r o z a t o t:

Az Alkotmánybíróság megállapítja, hogy Kúria Pfv.VI.21.031/2016/2. számú közbenső ítélete alaptörvény-ellenes, ezért azt megsemmisíti.

I n d o k o l á s

I.

- [1] 1. Az indítványozó (a továbbiakban: indítványozó1.) jogi képviselője (dr. Bernáth Gábor ügyvéd, 1052 Budapest, Deák Ferenc tér 3., II. emelet) útján a Kúria Pfv.VI.21.031/2016/2. számú közbenső ítéletével (a továbbiakban: ítélet) szemben alkotmányjogi panaszt terjesztett elő az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján. Ugyanezen ítélettel szemben jogi képviselőjük (Juhászné dr. Bogár Kornélia ügyvéd, 5600 Békéscsaba, Deák utca 1.) útján, közös beadványban, szintén az Abtv. 27. §-án alapuló alkotmányjogi panaszt terjesztett elő további három indítványozó (a továbbiakban: indítványozó2.).
- [2] Az alkotmányjogi panaszok tárgyának azonosságára tekintettel az Alkotmánybíróság az ügyeket az Abtv. 58. § (2) bekezdése és az Ügyrend 34. § (1)–(2) bekezdése alapján egyesítette.
- [3] Az alkotmányjogi panaszok alapjául szolgáló ügyben a felperes tisztességtelen verseny tilalmába ütköző magatartás megállapítása iránt indított pert az indítványozók mint alperesek ellen. A keresetben a felperes a tiltott magatartás folytán bekövetkezett kárának megtérítésére kérte kötelezni az indítványozókat. A Gyulai Törvényszék mint elsőfokú bíróság a keresetet elutasította, a másodfokon eljáró Szegedi Ítéltábla az elsőfokú ítéletet helybenhagyta. A felülvizsgálati eljárásban a Kúria a jogerős döntést hatályában fenntartotta.
- [4] A felperes perújítási kérelmében keresetének alátámasztására új bizonyítékra (az alapeljárásban kirendelt szakértőtől eltérő tartalmú szakértői véleményre, melyet egy párhuzamosan folyó büntetőeljárásban kirendelt szakértők készítettek) hivatkozott, és kérte az elsőfokú és a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését, az indítványozók keresetnek megfelelő marasztalását. A Gyulai Törvényszék a perújítási eljárás lefolytatása eredményeként arra jutott, hogy a felperesi követelés jogalapja fennáll, és erről közbenső ítéletet hozott. A közbenső ítélet ellen az alperesek fellebbezéssel éltek. A Szegedi Ítéltábla az elsőfokú ítéletet megváltoztatta, és a korábbi jogerős ítéletet hatályában fenntartotta. A felperes felülvizsgálati kérelmet nyújtott be a Kúriához, és kérte, hogy a Kúria tartson tárgyalást. A Kúria a felülvizsgálati tárgyalást kitzúzte, az indítványozóknak a felülvizsgálati kérelmet az idézéssel együtt kézbesítették. Az indítványozók felülvizsgálati ellenkérelmeiket a tárgyalás előtt írásban benyújtották a Kúriához. Ezekben tárgyalás tartását külön nem kérték, mivel a Kúria azt már kitzúzte. A Kúria a tárgyalást megtartotta, és (az első) közbenső ítéletével (Gfv.VII.30.308/2015/5. szám, kelte: 2016. március 8.) a Szegedi Ítéltábla jogerős ítéletét hatályon kívül helyezte, és a Gyulai Törvényszék perújítási eljárásban hozott elsőfokú közbenső ítéletét helybenhagyta. A Kúria ezt követően végzésében (Gfv.VII.30.308/2015/6. szám, kelte: 2016. április 29.) megállapította, hogy a közbenső ítélete hatálytalan, mert olyan bírói tanács hozta, amely-

nek egyik tagjával szemben a polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 21. § (2) és (3) bekezdése alapján kizáró ok állt fenn, ugyanis a bíró a perújítással érintett jogerős ítélet elleni korábbi felülvizsgálati eljárásban hozott ítélet meghozatalában is részt vett. A Kúria a végzésben megkereste a Gyulai Törvényszéket az ügy iratainak ismételt felterjesztése érdekében, és kifejtette, hogy a peres iratok felterjesztését követően lesz a Kúria abban a helyzetben, hogy új bírói tanács kijelölésével, a perújító felperes felülvizsgálati kérelmének ismételt elbírálása végett soron kívül tárgyalást tűzzön ki. Ezt követően a Kúria meghozta második közbenső ítéletét (Pfv.VI.21.031/2016/2. szám, kelte: 2016. június 28.), melynek rendelkező része a per fő tárgya tekintetében megegyezik az első kúriai ítélet rendelkező részével. A második ítélet indokolása kitért arra, hogy a felperes újabb felülvizsgálati tárgyalás megtartását nem kérte.

- [5] 2. Az indítványozó1. azért kérte a támadott kúriai ítélet alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését, mert álláspontja szerint a Kúria megsértette az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében megfogalmazott tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát. A sérelem azáltal következett be, hogy az újabb felülvizsgálati eljárásban, vagyis egy másik tanácsban eljárva a Kúria nem tartott tárgyalást, így az indítványozónak nem volt lehetősége arra, hogy jogi álláspontját szóban előadja. Tárgyalás tartásának kérésére való felhívás sem történt, így a felperessel szemben arra sem nyílt módja, hogy tárgyalás megtartását kérhesse. Az indítványozó1. utalt arra, hogy a Kúria eljárása sértette a Pp. 274. § (1) bekezdését is, mely szerint a Kúria a felülvizsgálati kérelmet tárgyaláson kívül bírálja el, kivéve, ha a felek bármelyike tárgyalás tartását kéri, vagy a Kúria a tárgyaláson való elbírálást szükségesnek tartja. Tárgyalás tartását – szól a Pp. 274. § (4) bekezdése – az ellenfél a felülvizsgálati kérelem kézhezvételétől számított nyolc napon belül kérheti. Márpedig a megismételt felülvizsgálati eljárásban ismételten nem kézbesítették a felülvizsgálati kérelmet, így a nyolc napos határidő nem volt irányadó a kérelmezőre nézve. A Kúria eljárása ellentétben áll a végzésben adott azon tájékoztatással, hogy a periratok felterjesztését követően lesz a Kúria abban a helyzetben, hogy új tanács kijelölésével, a perújító felperes felülvizsgálati kérelmének ismételt elbírálása végett soron kívül tárgyalást tűzzön ki. Emiatt a kérelmezőtől nem volt elvárható, hogy külön kérje tárgyalás tartását. A felperes az indítványozó1.-gyel szemben kedvezményezett helyzetbe került, miután a Kúria csak a felperes oldalán vizsgálta, hogy kéri-e tárgyalás tartását, az alperesi oldalon nem. Ezáltal véleménye szerint sérült a fegyverek egyenlőségének elve.
- [6] 3. Az indítványozó2. alkotmányjogi panaszában kiemelte, hogy – figyelemmel a támadott ítélet indokolásában foglaltakra, nevezetesen, hogy a felperes úgy nyilatkozott, nem kéri tárgyalás tartását – a felperesi nyilatkozatról nem kaptak tájékoztatást, holott egy példányt számukra is meg kellett volna küldenie a Kúriának. Amennyiben a felperes a tárgyalás tartásával kapcsolatos kérésében – felhívásra – eltért korábbi nyilatkozatától, akkor az indítványozók szerint már nem lehetett megismételt eljárásról beszélni. Az indítványozók felhívták a figyelmet arra is, hogy a korábbi, utóbb hatálytalanított kúriai ítélet szövege többé-kevésbé azonos az új ítélet indokolásával, egyes szövegrészek szó szerint kerültek át az új ítéletbe. Egyúttal azonban kikerültek olyan fontos, az alapügyben keletkezett megállapítások, melyek a perújítási kérelem elbírálása során is jelentőséggel bírtak. Az indítványozók szerint a Kúria az alapügyben kifejtett jogkérdésben is állást foglalt, azt felülbírálta és azzal ellentétes álláspontra helyezkedett, emiatt a Kúria jogszabálysértő módon járt el. Az indítványozók eredeti panaszukban az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésének (tisztességes hatósági eljáráshoz való jog), valamint XXVIII. cikk (7) bekezdésének (jogorvoslathoz való jog) sérelmére hivatkoztak. Alkotmányjogilag jelentős érvelést azonban nem adtak elő azzal kapcsolatban, hogy az ítélet, illetve a Kúria eljárása mennyiben sértette meg a megjelölt alapjogaikat. Főtitkári hiánypótlási felhívást követően úgy pontosították indítványukat, hogy a XXIV. cikk (1) bekezdése helyett az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét állították, a XXVIII. cikk (7) bekezdésére való hivatkozást pedig mellőzték. Indokolásként kifejtették, hogy a korábbi kúriai közbenső ítélet hatálytalanságát megállapító végzésben a bíróság utalt arra, hogy a felülvizsgálati eljárást a tárgyalási szak kezdetétől szükséges megismételni, hisz ebben vett részt a kizárt bíró, s erről a feleket is tájékoztatták. Az ezzel kapcsolatos álláspontjuk megváltoztatásáról a Kúria az indítványozókat nem értesítette, így ők alappal bízhattak az újabb tárgyalási határnap kitűzésében, és abban, hogy álláspontjukat a tárgyaláson szóban is kifejtethetik vagy kiegészíthetik. Mivel csak az ítélelhozattól ismételték meg az eljárást, a tárgyalási szak – melyben részt vett a kizárt bíró – az eljárás része maradt, ami már önmagában felveti a tisztességes eljárás elvének (tárgyalás igazságosságához, független és pártatlan eljáráshoz való jognak) a sérelmét. Utaltak a 7/2013. (III. 1.) AB határozatra, melyben az Alkotmánybíróság kifejtette a bírósági döntések indokolásával kapcsolatos álláspontját. Véleményük szerint a támadott ítélet e követelményeknek nem felel meg: a második eljárásban a Kúria mintegy

két hónapon belül meghozta újabb, „csak formailag és néhány szavában átírt” ítéletét. Az indítványozók szerint kétséges, fennáll-e a lehetősége annak, hogy a bírák az iratokat a szükséges mélységben áttanulmányozhassák, miután a felperes nagymennyiségű iratot csatolt be a perújítási eljárásban, köztük büntetőeljárás iratokat is.

II.

- [7] 1. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszokat 2017. március 7. napján befogadta. Érdemi vizsgálatot igénylő alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdésként értékelte, hogy polgári perben a felülvizsgálati eljárásban a tárgyalás tartásának mellőzése az indítványozók tisztességes bírósági eljáráshoz való jogát sértette-e. Érdemi vizsgálatot igényelt annak tisztázása is, hogy ellentétes-e a tisztességes eljáráshoz való joggal, ha a Kúria a pártatlanság követelményét érvényre juttatandó – törvényben nem szabályozott eljárásban és módon – megfosztja hatályától korábbi jogerős ítéletét, és egy újabb, „megismételt” eljárásban rendelkező részére és indoklására nézve is szinte teljesen ugyanazt az ítéletet hozza meg.
- [8] 2. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszok befogadását követően beszerezte az ügy bírósági iratait az elsőfokú bíróságtól és megkereste a Kúriát. Ezek alapján az indítványozók által előadottakat a következőkkel pontosította, illetve egészítette ki.
- [9] A Kúria 2016. március 8. napján tartott tárgyalást a felülvizsgálati eljárásban. A tárgyaláson az előadó bíró ismertette az első- és a másodfokú bíróság felülvizsgálati kérelemmel érintett határozatát, a perújító felperes felülvizsgálati kérelmét, az indítványozók felülvizsgálati ellenkérelmeit. Az ellenkérelmeket a tanács elnöke a felperes jogi képviselőjének a tárgyaláson adta át. Az iratismertetésre a tanács tagjai és a felek képviselői észrevételt nem tettek, további iratismertetést nem kértek. Ezt követően a felperes felülvizsgálati kérelme változatlan fenntartásáról nyilatkozott. Az indítványozók jogi képviselői szintén úgy nyilatkoztak, hogy felülvizsgálati ellenkérelmeiket az írásbelivel egyező tartalommal változatlanul fenntartják. Ezt követően a tanács elnöke figyelmeztette a résztvevőket, hogy a tárgyalást be fogja rekeszteni; kérdés, észrevétel pedig nem hangzott el. Ezt követően a tanács elnöke a tárgyalást berekesztette, a tanács zárt tanácskozásban meghozta az ítéletét (Gfv.VII.30.308/2015/5. szám), amit az elnök nyilvánosan hirdetett ki.
- [10] Az első kúriai ítélet meghozatalát követően az elsőfokú bíróság a tárgyalás folytatására 2016. április 25. napján kelt végzésével határidőt tűzött (2016. június 20.). Ugyanezen napon hozott végzésével a bíróság megküldte a Kúria Gfv.VII.30.308/2015/5. számú közbenső ítéletét a feleknek. 2016. május 2. napján kelt végzésével a Gyulai Törvényszék arról tájékoztatta a feleket, hogy: „[a] Kúriától és a Szegedi Ítéltáblától érkezett – telefonon történő – közlés szerint a Kúria Gfv.VII.30.308/2015/5. számú közbenső ítélet meghozatalában olyan bíró vett részt, aki a perújítással támadott Gfv.IX.30.097/2010/2. számú ítéletének meghozatalában is részt vett. Ezen oknál fogva a Kúria hivatalosan, írásban fogja bekérni a jelen per iratait, majd – a tájékoztatás szerint – a közbenső ítéletet saját hatáskörben hatályon kívül helyezi, és az ügyben új összetételű másik tanács hoz végleges döntést.” 2016. május 9-én érkezett meg a Gyulai Törvényszékre a Gfv.VII.30.308/2015/6-I. számú irat, melyben a Kúria megkereste a Gyulai Törvényszéket az ügy iratainak postafordultával történő felterjesztése végett. Tájékoztatásul pedig megküldte a Gfv.VII.30.308/2015/6. számú végzést azzal, hogy azt a peres felek részére a Kúria közvetlenül is kézbesítette. Az elsőfokú bíróság 2016. május 11-én rendelkezett az iratok Kúriának való megküldése iránt. Ugyanezen a napon hozott végzésével a Gyulai Törvényszék tájékoztatta a feleket arról, „hogy a jelen per a Kúria végzése következtében ügyviteli befejezést nyert, az nem folytatható”.
- [11] A Kúria megkeresésre arról tájékoztatta az Alkotmánybíróságot, hogy a második (Pfv.VI.21.031/2016. számon folyó) felülvizsgálati eljárásban a Kúria a közbenső ítéletét 2. sorszám alatt hozta meg, az ügyben más irat a fenti lajstromszámon nem keletkezett.

III.

- [12] Az alkotmányjogi panaszok az alábbiak szerint részben megalapozottak.
- [13] 1. Az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatában megerősítette a tisztességes bírósági eljárással kapcsolatos korábbi gyakorlatát. Eszerint „a tisztességes eljárás (*fair trial*) követelménye az eljárásjogi garanciák érvényesülését is felöleli, és egy olyan minőséget jelent, amelyet az eljárás egészének és körülményeinek figyelembe vételével lehet csupán megítélni. Ebből következően egyes részletszabályok hiánya miatt éppúgy, mint

valamennyi részletszabály megalkotásának dacára lehet egy eljárás méltánytalan, igazságtalan vagy nem tisztességes. Az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint a tisztességes eljáráshoz való jog magában foglalja az alkotmányszövegben kifejezetten nem nevesített bírósághoz való jog valamennyi feltételét is. (ABH 1998, 91, 98–99.) Az Alkotmánybíróság értelmezésében tehát a tisztességes eljáráshoz fűződő jog körébe tartozik a hatékony bírói jogvédelem követelménye, amely szerint a jogi szabályozással szemben alkotmányos igény, hogy a perbe vitt jogokról a bíróság érdemben dönthessen. Önmagában a bírói út igénybevételének formális biztosítása ugyanis nem elegendő az eljárási garanciák teljesedéséhez, hiszen az alkotmányos szabályban előírt garanciák éppen azt a célt szolgálják, hogy azok megtartásával a bíróság a véglegesség igényével hozhasson érdemi döntést. A tisztességes eljárás követelménye tehát magában foglalja a hatékony bírói jogvédelem igényét is” (Indokolás [24]). „Az Alkotmánybíróság korábbi döntései szerint egy eljárás tisztességességét mindig esetről estre lehet csak megítélni, a konkrét ügy körülményeinek figyelembe vételével, ettől függetlenül ugyanakkor nevesíteni lehet számos olyan követelményt, amelyeknek egy eljárásnak meg kell felelnie ahhoz, hogy tisztességesnek minősüljön. Polgári peres eljárásban így a tisztességes bírósági tárgyalás követelményének része a bírósághoz fordulás joga {3215/2014. (IX. 22.) AB határozat, Indokolás [11]–[13]}, a tárgyalás igazságosságának biztosítása {36/2014. (XII. 18.) AB határozat, Indokolás [66]}, a tárgyalás nyilvánossága és a bírósági döntés nyilvános kihirdetése {22/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [49]}, a törvény által létrehozott bíróság {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [32]–[34]} független és pártatlan eljárása {21/2014. (VII. 15.) AB határozat, Indokolás [58]}, illetve a perek ésszerű időn belül való befejezése {36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [38]}.” {3025/2016. (II. 23.) AB határozat, Indokolás [19]}

- [14] 2. A felülvizsgálati eljárás a polgári perben olyan rendkívüli perorvoslat, amely a jogerős ítélettel, illetve a Pp.-ben felsorolt egyes végzésekkel szemben jogszabálysértésre hivatkozva vehető igénybe. A következetes alkotmánybírósági értelmezés szerint a felülvizsgálat – bár eljárásjogi értelemben jogorvoslatnak minősül, de a rendes jogorvoslat, vagyis a fellebbezés kimerítése után illet(het)i meg a feleket – nem hozható érdemi alkotmányossági összefüggésbe az Alaptörvény XXVIII. cikk (7) bekezdésében foglalt jogorvoslathoz való joggal {pl.: 3025/2016. (II. 23.) AB határozat, Indokolás [24]–[25]}. A jogalkotó döntésén múlik ugyanis, hogy intézményesít-e ilyen rendkívüli jogorvoslatot vagy sem, és nagyfokú szabadsággal rendelkezik e jogorvoslat terjedelmét, feltételeit illetően is. Ugyanakkor, ha biztosít ilyen jogorvoslatot, akkor ennek az eljárási szakasznak is meg kell felelnie a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogból fakadó követelményeknek. Ebből következően a felülvizsgálati eljárásnak is – akkor is, ha erre egy másik rendkívüli perorvoslati eljárás, a perújítás keretében kerül sor – ki kell elégítenie az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből folyó alkotmányos elvárásokat, különös tekintettel arra, hogy a Kúria ebben az eljárásban a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezheti, s ahelyett akár maga hozhat új érdemi határozatot [Pp. 275. § (4) bekezdés]. Így ehhez az ítélethez fűződik majd jogerőhatás, és – tartalmától függően – ez válik végrehajthatóvá.
- [15] 3. Az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése hasonló eljárási elvek és megközelítések mentén garantálja a tisztességes bírósági eljáráshoz való jogot, mint az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Egyezmény (a továbbiakban: Egyezmény) 6. cikk 1. bekezdése, melynek Magyarország is tagja. Az Alkotmánybíróság ezért eddig is nyomon követte az Emberi Jogok Európai Bíróságának (a továbbiakban: EJEB) az ehhez kapcsolódó joggyakorlatát, és azt rendszeresen figyelembe vette. A jelen ügyben is indokolt volt tehát az EJEB esetjogának áttekintése a tárgyalás mellőzésével összefüggésben.
- [16] Az EJEB felfogásában az elsőfokú bíróság előtt, ha csupán egyfokú eljárásban bírálják el az ügyet, a félnek joga van a szóbeli tárgyaláshoz (szóbeli meghallgatáshoz; „*oral hearing*”), hacsak nem merülnek fel olyan kivételes körülmények, melyek a tárgyalás mellőzését indokolják [*Allan Jacobsson kontra Svédország* (No 2.) (8/1997/792/993), 1998. február 19., 46. bekezdés]. A szóbeli és nyilvános tárgyaláshoz való jog nem abszolút, így mellőzhető a tárgyalás egyrészt azért, mert a fél arról egyértelműen lemondott, és nem áll fenn olyan közérdek, amelyre tekintettel a megtartása szükséges volna. A lemondás lehet kifejezett vagy hallgatóságos, ez utóbbi eset áll fenn például akkor, ha a fél nem nyújt be vagy nem tart fenn tárgyalás tartása iránti kérelmet. Akkor sem szükséges, másrészt, tárgyalást tartani, ha kivételes körülmények merülnek fel, így például, ha nem kerül elő az ügyben olyan tény- vagy jogkérdés, amit az iratok és a felek írásbeli észrevételei alapján ne lehetne megfelelően eldönteni. A 6. cikk 1. bekezdésében található nyilvános tárgyaláshoz való jog a legalább egy fokon való szóbeli

- meghallgatáshoz való jogot foglalja magában [*Salomonsson kontra Svédország* (38978/97), 2002. november 12., 34–36. bekezdés].
- [17] A 6. cikk 1. bekezdéséből nem következik, hogy az államnak jogorvoslati eljárást kellene biztosítania az elsőfokú bírói döntéssel szemben, de dönthet ilyen jogorvoslat bevezetése mellett. Ilyenkor az EJEB szerint a jó igazságszolgáltatás érdekében általában célszerűbb már első fokon tárgyalást tartani, mint a másodfokú bíróság előtt. Az ügy körülményeitől függően az is elfogadható, ha a bíróság a másodfokú eljárásban a tárgyalás tartása iránti kérelmet elutasítja, noha első fokon sem tartottak tárgyalást. Lényeges ugyanakkor, hogy mi a per tárgya. Az olyan ügyekben (mint a társadalombiztosítási ügyek), ahol a jogvita eldöntése írásbeli (orvos-)szakértői véleményektől függ, tárgyalások rendszeres tartása akadály is lehet a jogviták gondos elintézésének, és elfogadható, ha a nemzeti hatóságok a hatékonyság és gazdaságosság követelményére is figyelemmel vannak. Ha azonban az ügyben az ellentmondó szakértői véleményekre tekintettel a fél a személyes meghallgatását tartja szükségesnek, és így valójában ténykérdések is felmerülnek a bíróság előtt, a szóbeli tárgyalás elősegíti a döntés szempontjából jelentős információk megszerzését [*Salomonsson kontra Svédország*, 38–39. bekezdés]. Nem feltétlenül szükséges szóbeli meghallgatás, „amikor nincsenek elfogadhatósági kérdések vagy vitatott tények, amelyek alapján tárgyalásra lenne szükség, és a bíróságok tisztességesen és ésszerűen ítéletet tudnak hozni a felek beadványai és egyéb írásos anyagok alapján” [lásd a *Pákozdi kontra Magyarország* ügyben hozott ítélet (51269/07, 2014. november 25.) 27. bekezdésének magyar szövegét, *Saccoccia kontra Ausztria* (69917/01), 2008. december 18., 73. bekezdés]. A tárgyalás mellőzését indokolhatja, ha az ügyben csupán korlátozott jellegű [*Allan Jacobsson kontra Svédország* (no.2), 48–49. bekezdés, *Saccoccia kontra Ausztria*, 76. bekezdés], illetve nem különösebben összetett jogkérdések merülnek fel [*Speil kontra Ausztria* (42057/98), 2002. szeptember 5.].
- [18] A tárgyalás mellőzését alátámasztó körülmények kivételes jellege alapvetően a nemzeti bíróság által elbírálandó kérdések természetéből következik, nem pedig az ilyen helyzetek gyakoriságából. Mindez nem jelenti azt, hogy tárgyalás tartásának megtagadása csak ritkán volna indokolt. [Pl. *Andersson kontra Svédország* (17202/04), 2011. március 7., 48. bekezdés]. Minden esetben a 6. cikkben megfogalmazott, az eljárás egészét átható tisztességesség elve a kulcsszempont {összefoglalóan: *Jussila kontra Finnország* [GC] (73053/01), 2006. november 23., 40–42. bekezdés}.
- [19] A fellebbviteli eljárásokban, még akkor is, ha a másod- vagy harmadfokú bíróság mind jogkérdéseket, mind ténykérdéseket elbírálhat, a 6. cikk nem követeli meg mindig, az ügy jellegétől függetlenül nyilvános tárgyalás tartását. Az elsőfokú eljárást követően a nyilvános tárgyalás szükségességének megítélése során más szempontokra is, így az ésszerű időn belüli elbíráláshoz való jogra és ehhez kapcsolódóan a bíróságok ügyterhének gyors kezelésére is figyelemmel kell lenni. Ha első fokon már tartottak tárgyalást, akkor a tárgyalás mellőzését a másod-, illetve harmadfokú eljárás sajátos jellemzői indokolhatják [*Fejde kontra Svédország* (12631/87), 1991. október 29., 31. bekezdés; polgári ügyben meghivatkozva: *Rippe kontra Németország* (5398/03) ügyben hozott döntésben, mellyel az EJEB nem fogadta be a panaszos kérelmét, illetve: *Helmers kontra Svédország* [PS] (11826/85), 1991. október 29., 36. bekezdés].
- [20] Fontos az eljárás egészének, s abban a fellebbviteli bíróság szerepének figyelembevétele. Továbbá, tekintettel kell lenni a fellebbviteli rendszerre, a fellebbviteli bíróság hatáskörére, és arra, hogy a fél érdekeit ténylegesen milyen módon tárták a fellebbviteli bíróság elé és azt ott miként védték, különösen az elbírálandó kérdések természetének fényében (*Helmers kontra Svédország*, 31–32. bekezdés). Feltéve, hogy első fokon tartottak nyilvános tárgyalást, másodfokon vagy harmadfokon a tárgyalás hiánya igazolható az eljárás sajátos jellegével. A fellebbezés megengedhetőségéről döntő eljárás, vagy az olyan eljárások, amelyekben csak jogkérdés merül fel – szemben azokkal, ahol ténykérdésekről is állást kell foglalni – kielégítheti a 6. cikk 1. bekezdéséből fakadó követelményt, akkor is, ha a felet a másodfokú vagy a kasszációs bíróság nem hallgatta meg személyesen (*Helmers kontra Svédország*, 36. bekezdés). Az EJEB gyakorlatából az szűrhető le, hogy ha releváns tények tisztázására van szükség, melyhez a bizonyítékokat újraértékelik, s ehhez személyeket (pl. szakértőt, tanúkat vagy a feleket) kell meghallgatni, a tárgyalás nem mellőzhető.
- [21] 4. Az Alkotmánybíróságnak eddig szűkebb körben volt alkalma megnyilvánulni a nyilvános tárgyaláshoz való joggal összefüggésben polgári ügyekben. Ennek alapvető oka az, hogy az Alkotmánybíróság egy korai határozatát követően a jogalkotó – bizonyos kivételekkel – következetesen érvényesítette a peres ügyek nyilvános tárgyalás alapján történő elbírálásának követelményét.

- [22] 4.1. Peres eljárásokban az ügyeket főszabály szerint tárgyalás alapján kell érdemben elbírálni. Első fokon jelenleg csak a közigazgatási perekben főszabály a tárgyaláson kívüli elbírálás (Pp. 338. §) ugyanakkor ilyen perekben is bármelyik fél kérelmére tárgyalást kell kitűzni. Egyéb perekben a bíróságnak hivatalból kell intézkednie a tárgyalás kitűzése iránt, ha a keresetlevelet nem kell idézés kibocsátása nélkül elutasítani (Pp. 125. §). Másodfokon szintén főszabály a tárgyalás tartása. Ha van is lehetőség a tárgyaláson kívüli elbírálásra, bármelyik fél kérelmére a bíróságnak tárgyalást kell tartania, a tárgyalás tartása iránti kérelem teljesítése nem tagadható meg [Pp. 256/A. § (2)–(4) bekezdés]. A felek kérelmétől függetlenül tárgyaláson kívül csak nem érdemi határozat hozható [Pp. 256/A. § (1) bekezdés a) pontjában szabályozott eset].
- [23] A Kúria az ítélet elleni felülvizsgálati eljárást főszabály szerint tárgyaláson kívül folytatja le, de bármelyik fél kérelmére tárgyalást tart [Pp. 274. § (1) bekezdés]. Tárgyalást tarthat továbbá a Kúria akkor is, ha azt szükségesnek tartja. Ha közigazgatási perben első fokon – az okirati bizonyítás kivételével – bizonyítást kell felvenni [Pp. 338. § (5) bekezdés], illetve ha bármely perben a másodfokú eljárásban merül fel bizonyítás lefolytatásának szükségessége [Pp. 256/A. § (5) bekezdés], akkor tárgyalás tartása nem mellőzhető. Felülvizsgálati eljárásban nincs helye bizonyítás felvételének, ezért ilyen jellegű szabály erre az eljárási szakaszra vonatkozóan nincs.
- [24] 4.2. A XXVIII. cikk (1) bekezdéséből az következik, hogy a bíróságnak a jogvitákat nyilvános tárgyaláson (az alapján) kell elbírálnia. Az Alkotmánybíróság azonban a 3115/2013. (VI. 4.) AB határozatban azt is megállapította, hogy „az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdéséből nem következik, hogy a bíróságok az adott ügyre vonatkozó valamennyi rendes és rendkívüli jogorvoslati eljárásban a fél jogait és kötelezettségeit kizárólag tárgyaláson bírálhatj[ák] el. A tárgyalási elv, a szóbeliség és a közvetlenség a polgári peres eljárás alapelvei közé tartozik. Nem jelenti azonban ezeknek az alaptörvényi szabállyá emelt alapelveknek a sérelmét, ha a törvény egyes – különösen a rendkívüli – jogorvoslati eljárásokban a bíróság számára lehetővé teszi az indítvány tárgyaláson kívüli elbírálását is.” (Indokolás [43]).
- [25] A 3064/2016. (IV. 11.) AB határozatában az Alkotmánybíróság megerősítette azon álláspontját, hogy „önmagában a tárgyalás tartásának mellőzése – más eljárási vagy anyagi jogi alaptörvény-ellenesség hiányában – nem jelent alkotmányjogilag releváns procedurális alapjogi sérelmet. Ilyen alapjogi sérelem fő szabályként az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése egészének figyelembe vétele alapján állapítható meg, nem pedig pusztán e komplex alaptörvényben biztosított jog egyes részjogosítványainak a jog egészéből kiszakított értelmezésével.” (Indokolás [14]).
- [26] Az Alkotmánybíróság ugyanebben a határozatában a panasz elbírálása során figyelembe vette továbbá a Pp. 274. § (1) bekezdésének azon rendelkezését is, hogy: „[a] Kúria a felülvizsgálati kérelmet tárgyaláson kívül bírálja el, kivéve, ha a felek bármelyike tárgyalás tartását kéri, vagy a Kúria a tárgyaláson való elbírálást szükségesnek tartja.” „[a] Pp. e rendelkezése a fentiek értelmében összhangban van az Alaptörvény XXVIII. cikke által biztosított tisztességes bírósági tárgyaláshoz való joggal. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó alperes maga sem kérte a Kúriától tárgyalás tartását; ha ugyanis kérte volna, a Kúriának – saját megítélésétől függetlenül – mindenképpen kellett volna tartania tárgyalást. A magyar jogrendszer átható alapvető elv, hogy saját felrható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat. Ha az Alkotmánybíróság jelen ügyben alaptörvény-ellenességet állapítana meg, azzal maga biztosítana lehetőséget a törvényi szintű eljárási jogosítványok vis[s]zaélészerű gyakorlására, mivel akkor is alapjogi védelmet nyújtana a felülvizsgálati eljárás résztvevőjének (felperesének vagy alperesének), ha az tudatosan nem kéri tárgyalás tartását, noha erre joga van, és kérése esetén azt a Kúria nem tagadhatja meg. E szabályozás olyan értelmezésének helyességét, mely szerint a tárgyalás tartásának mellőzése önmagában nem szükségképpen jelent alapvető alapjogi sérelmet, megerősíti a Pp. 275. § (1) bekezdése is, miszerint: »[a] felülvizsgálati eljárásban bizonyítás felvételének helye nincs. A Kúria a felülvizsgálati kérelem elbírálása során a rendelkezésre álló iratok alapján dönt.« Vagyis a tárgyalás tartása önmagában akkor sem lenne alkalmas a megállapított bizonyítékoknak és a tényállásnak az indítványozó által javasolt, meghatározott irányú értékelésére, ha a tárgyalás tartására a félnek alaptörvényben biztosított joga volna; a felülvizsgálat csak a jogi következtetések tekintetében biztosít lehetőséget a jogerős döntéstől való eltérésre. Mindezek miatt közvetlenül nincs alkotmányjogi relevanciája önmagában annak, hogy a felülvizsgálati eljárás során hozott bírósági döntés meghozatalára tárgyalás tartásával, vagy anélkül került-e sor” {3064/2016. (IV. 11.) AB határozat, Indokolás [15]}.

- [27] 4.3. A szóbeliségen, közvetlenségen és nyilvánosságon alapuló modern polgári per általános jelleggel, a rendes eljárásokra is kiterjedően a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikkkel valósult meg Magyarországon. A három alapelv egymáshoz szorosan kapcsolódik, egymást részben át is fedik, teljes érvényesülésüknek színtere a tárgyalás. A szóbeliség a felek kétoldalú meghallgatásának formájára utal, függetlenül attól, hogy egyébként a bizonyítást miként veszik fel. A bizonyítás felvételének módja és körülményei a közvetlenség elvével állnak közvetlen összefüggésben. A tárgyalás tartásának mellőzése az említett elvek korlátozását eredményezi: szűkül a szóbeliség, a közvetlenség és a nyilvánosság egyaránt. Emiatt a tárgyalás mellőzése kivételesen, indokolt esetben fogadható el, melyet számos körülmény befolyásol.
- [28] 5. Az Alkotmánybíróság – az EJEB gyakorlatához hasonlóan – jelentőséget tulajdonít annak, hogy a felek kifejezetten vagy hallgatólagosan, de minden kétséget kizáró módon lemondtak-e a tárgyalásról. Mivel a törvényi szabályozás értelmében a bíróság a kérelem teljesítését nem tagadhatja meg, e kérelem léte vagy hiánya döntő jelentőségű annak megítélésénél, sérült-e a tisztességes eljáráshoz való jog.
- [29] 5.1. Jelen ügyben megállapítható volt, hogy a felperes a felülvizsgálati kérelmében kérte tárgyalás tartását. Ennek alapján a Kúria ki is tűzte a tárgyalás határnapját, arra megidézte a feleket, köztük az indítványozókat is. Az indítványozók pedig külön nem kérték felülvizsgálati ellenkérelmükben a tárgyalás megtartását. A Kúria meg is tartotta a tárgyalást 2016. március 8-án, azon az indítványozók jogi képviselői is részt vettek és felszóltak. E tárgyalást követően a Kúria meghozta első közbenső ítéletét, melyet nyilvánosan kihirdetett.
- [30] Az első felülvizsgálati ítélet hatálytalanságát megállapító és az elsőfokú bíróságot az iratok ismételt felterjesztése érdekében megkereső végzésben az eljáró kúriai tanács arról is rendelkezett, hogy: „[a]z iratok felterjesztését követően elrendeli új tárgyalás kitűzése, új határozathozatal végett a szükséges intézkedések megtételét.” A végzés záró részében arra is kitért a Kúria, hogy: „[a] peres iratok ismételt felterjesztését követően lesz a Kúria abban a helyzetben, hogy új bírói tanács kijelölésével, a perújító felperes felülvizsgálati kérelmének ismételt elbírálása végett soron kívül tárgyalást tűzzön ki.” Ebből mind a felperes, mind az indítványozók észszerűen arra következtethettek, hogy az ügy másik tanácsra történt szignálását követően a Kúria újabb tárgyalást tűz majd ki. Ez azonban elmaradt, a második eljárásban a tanács tárgyaláson kívül hozta meg ítéletét.
- [31] Az Alkotmánybíróság megkeresésére adott kúriai válasz és a bekért iratok alapján az Alkotmánybíróság azt állapította meg, hogy a felperes sem önként, sem a Kúria felhívása alapján nem nyilatkozott utóbb arról, hogy már nem kéri tárgyalás tartását. Ez alapján elsődlegesen azt kellett volna vélelmezni, hogy a tárgyalás tartására irányuló kérelmét változatlanul fenntartja. A második felülvizsgálati eljárást lefolytató tanács azonban e kérdést oly módon közelítette meg, hogy: „A felperes újabb felülvizsgálati tárgyalás megtartását nem kérte.” Mivel – a fent kifejtettek szerint – a Pp. nem tartalmaz olyan szabályokat, amelyek alapján a Kúria a már meghozott jogerős ítéletének hatálytalanságát utóbb felismert kizárási ok miatt megállapíthatná, azt az eljárást sem ismeri és rendezi, ahogyan ezt követően meg kell ismételni a felülvizsgálati eljárást. Nem lehetőséget ezért olyan törvényi rendelkezés, ami szerint ilyen helyzetben a félnek újra kérnie kellene/lehetne a tárgyalás tartását, és aminek elmulasztásából arra lehetne következtetni, hogy a nyilvános tárgyalás tartásához való jogáról lemondott volna.
- [32] A fent leírt körülményekből az a következtetés vonható le, hogy az indítványozók – a felperesi kérelemre, a szabályozatlan eljárásra, s ehhez képest a Kúria végzésében foglaltakra tekintettel – alappal feltételezhatték, hogy a második felülvizsgálati eljárásban a Kúria újabb tárgyalást fog kitűzni. Mindezek miatt, és azért is, mert a második eljárásban Kúria az ítéletet megelőzően nem utalt arra, hogy a második eljárásban való tárgyalástartás érdekében kérelmet kellene/lehetne előterjeszteni, az indítványozók nem kerültek abba a helyzetbe, hogy kérhessék (újabb) tárgyalás kitűzését. Emiatt pedig a kérelem elmaradását a tárgyalásról való egyértelmű lemondásként értékelni nem lehetett.
- [33] 5.2. A jelen ügyben a tisztességes eljáráshoz való jog sérelme a tárgyalás mellőzése miatt az alapján tehát nem volt megítélhető, hogy arról az indítványozók kétséget kizáró módon hallgatólagosan lemondtak. Az Alkotmánybíróságnak ezért az eset összes körülményének figyelembevételével kellett elbírálnia a XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelmét ezen a jogcímen állító indítvány megalapozottságát.
- [34] Ennek kapcsán az Alkotmánybíróság hangsúlyozza: önmagában az eljárási szabályok megsértése nem vezet szükségképpen a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelméhez. A jelen ügy elbírálása vonatkozásában ezért nem döntő jelentőségű, hogy a Pp. szabályainak megfelelő alkalmazásával a felek bármelyikének kérel-

mére tárgyalást kellett volna tartani, illetve hogy a megtámadott bírói ítéletet meghozó tanács az első kúriai tanács tájékoztatása ellenére nem tartott tárgyalást.

- [35] A tárgyalás mellőzése alkotmányosságának megítélése szempontjából az Alkotmánybíróság az eljárás több körülményét tette mérlegre.
- [36] Egyrészt, lényeges körülményként értékelte az Alkotmánybíróság, hogy mind első, mind másodfokon a bíróságok tartottak tárgyalást. A Kúria is tartott tárgyalást a közbenső ítélet meghozatalát megelőzően. Ugyanakkor a második felülvizsgálati ítélet – miként arra az indokolás egyértelműen utal – végül tárgyalás nélkül született meg.
- [37] Figyelembe vette továbbá az Alkotmánybíróság, hogy bizonyítás felvételére csak az elsőfokú eljárásban került sor. A bizonyítás felvételének szükségessége már abból is következett, hogy a perújító felperes a perújítási kérelmét új bizonyítékokra alapította. A perújítási eljárásban a Gyulai Törvényszék beszerezte a büntetőeljárás iratait és könyvszakértőt rendelt ki. Ez utóbbi azonban érdemi munkát nem tudott végezni, mivel az indítványozók nem tudták átadni a szakértő részére a vélemény elkészítéséhez kapcsolódó dokumentumokat. Az elsőfokú bíróság a büntetőeljárásban beszerzett szakvéleményt megküldte a polgári perben véleményt készítő szakértőnek is, aki korábbi szakvéleményét – a per érdemét nem érintő – pontosítással fenntartotta. A bíróság az alperben beszerzett és a büntetőeljárásban keletkezett szakértői vélemény közötti ellentétek feloldása végett megkísérelte egy harmadik szakértő kirendelését. Ez a szakértői bizonyítás azonban nem járt eredménnyel, mert a felkért szakértők egyike sem vállalta a feladat teljesítését. Végül a bíró a rendelkezésre álló bizonyítékok alapján – a büntetőeljárásból beszerzett szakértői véleményt fogadva el ítélete alapjául – döntött a perben.
- [38] A másodfokú bíróság nem kérdőjelezve meg a büntetőeljárásban készített és a polgári per perújítási szakaszában is felhasznált szakértői véleményből fakadó, az elsőfokú bíróság által ítélete alapjául elfogadott tény, jogi megfontolások okán úgy találta, hogy a felperes keresete továbbra is megalapozatlan. Az új tény ugyanis továbbra sem támasztotta alá a felperes követelésének jogalapját (Szegedi Ítélet tábla Gf.III.30.276/2014/3. számú ítélet 7. oldal).
- [39] Az Alkotmánybíróság tekintettel volt a felülvizsgálati eljárás jellegére, a peres eljárás egészében elfoglalt helyére és szerepére. Így arra, hogy a felülvizsgálat olyan rendkívüli perorvoslat, mely csak jogszabálysértésre hivatkozással vehető igénybe [Pp. 270. § (2) bekezdés], ha – amennyiben ez rendelkezésre állt – a fellebbezési jogot már kimerítették [Pp. 271. § (1) bekezdés *b* pont]. Bizonyítás felvételének a felülvizsgálati eljárásban már helye nincs, a Kúria a döntését az ügy iratai alapján hozza meg [Pp. 275. § (1) bekezdés]. A törvényben meghatározott egyes súlyos eljárási szabálysértések kivételével, melyeket a Kúria hivatalból köteles figyelembe venni, a vizsgálat és a döntés a felek kérelmei által kijelölt jogkérdésekre korlátozódik [Pp. 275. § (2) bekezdés].
- [40] Az Alkotmánybíróság a felmerült alkotmányossági kérdés elbírálása szempontjából jelentőséget tulajdonított ezért annak, hogy mivel az eljárás kereteit a felek kérelmei jelölik ki, a konkrét ügyben mire irányult a felülvizsgálati kérelem és a felülvizsgálati ellenkérelmek, vagyis miről kellett döntenie a Kúriának a felülvizsgálati eljárásban. A felperes két okból kérte a jogerős ítélet hatályon kívül helyezését. Egyrészt a Pp. 206. § (1) bekezdésének sérelme miatt, mert a jogerős ítélet iratellenesen hivatkozott az alperben született jogerős ítélet megállapításaira, nevezetesen az abban kifejtett jogi következtetésekre. Másrészt a Pp. 4. § (2) bekezdésében foglalt szabály megsértését állította arra figyelemmel, hogy a jogerős ítélet figyelmen kívül hagyta, hogy a kapcsolódó büntetőeljárásban a bíróság a polgári perben alperesként közvetlenül nem érintett személy bűnösségét állapította meg. A felülvizsgálati ellenkérelmek a jogerős ítélet hatályában fenntartása érdekében annak helyesége mellett érveltek.
- [41] A Kúria a felülvizsgálati kérelemben felhozott első hivatkozási alap tekintetében megállapította, hogy a jogerős ítélet jogszabálysértő. Az ítélet tehát ebben a részében sértette az indítványozók érdekeit. Tárgyalás tartásának és a felek szóbeli meghallgatásának mellőzése így e vonatkozásban felvethette alapjoguk sérelmének elvi lehetőségét. Ezért az Alkotmánybíróság megvizsgálta, hogy a konkrét jogkérdésről való döntés igényelte-e tárgyalás tartását.
- [42] A felperes a Pp. 206. § (1) bekezdésében foglalt jogszabálysértés alátámasztásaként arra hivatkozott, hogy a jogerős ítéletben elvégzett indokolási tevékenység iratellenes megállapításokon alapult, logikailag kifogásolható és okszerűtlen megállapításokat tartalmazott. A Szegedi Ítélet tábla olyan iratellenes megállapítással egészítette ki a tényállást és olyan körülményt vont az oksági láncolatba, amely alapján téves jogi következtetésre jutott. Emiatt a jogerős ítélet megalapozatlan. Arra is utalt, hogy a téves, okszerűtlen bírói értékelés ellentmondásban áll a perújítást megengedő jogerős végzésben kifejtett indokolással is.

- [43] A Pp. 206. § (1) bekezdése szerint: „A bíróság a tényállást a felek előadásának és a bizonyítási eljárás során felmerült bizonyítékoknak egybevetése alapján állapítja meg; a bizonyítékokat a maguk összességében értékeli, és meggyőződése szerint bírálja el.” Ez a szabály a szabad bírói mérlegelést fogalmazza meg, mely a szabad bizonyítás elvének a része. A bizonyítékok szabad mérlegelése a közvetlenség elvével szoros összefüggésben áll. Ez utóbbi alapelvből fakad ugyanis, hogy a bíró „csak az általa észlelt tényekre és bizonyítékokra alapítottan hozhatja meg a döntését. A bíróságnak eredeti forrásokból kell az ismereteit megszereznie és a személyes észlelése, valamint közvetlen benyomásai alapján kell az álláspontját kialakítania” (Kengyel Miklós: Magyar polgári eljárásjog. Osiris Kiadó, Budapest, 2012, 84. o.). Addig, míg a bizonyítékoknak törvény által előre meghatározott, kötött bizonyítóereje volt, a közvetlen bírói észlelésnek nem volt ilyen jelentősége. A belső meggyőződés szerinti elbírálás ugyanakkor megtörik, ha a bizonyítási eszköz (bizonyíték) és az ítélező bíró közé egy (más személy által felvett bizonyításról készített) jegyzőkönyv vagy jelentés ékelődik. Ebbe a körbe tartozik az is, ha a jogorvoslati bíróság maga nem vesz fel bizonyítást, hanem csupán az ügy iratai (tárgyalási jegyzőkönyvei) alapján hoz döntést, és ennek során mérlegeli felül az alsóbb fokú bíróság által felvett bizonyítás eredményét. Ilyen lehet a felülvizsgálati eljárás is, ahol bizonyítás felvételének helye nincs, a Kúria pedig a rendelkezésre álló iratok alapján dönt.
- [44] A közvetlenség elvének lehető legkisebb sérelmével, de a súlyosabb mérlegelési hibák kijavítása érdekében a Kúria azt a gyakorlatot alakította ki, hogy a Pp. 206. § (1) bekezdésén alapuló jogszabálysértést állapít meg, ha a jogerős ítélet iratellenes, illetve nyilvánvalóan okszerűtlen következtetéseket tartalmaz. Ezekre az esetekre a Kúria fenntartja a felülmérlegelés lehetőségét (lásd a támadott ítéletben is hivatkozott: BH 2013. 119. számú eseti döntést). E körben maga is megváltoztathatja a jogerős ítéletben foglalt tényállást, és ez alapján maga is hozhat új érdemi döntést (ítéletet).
- [45] A jelen ügyben a felülvizsgálati kérelem felülmérlegelésre irányult, a kúriai ítélet pedig utalt arra, hogy annak feltételei megvalósultak (a kúriai ítélet 5. oldal, [12] bekezdés). Ugyanakkor az „iratellenesség” nem a perújítási eljárásban beszerzett bizonyítékokat, hanem az alapeljárásban született jogerős ítéletet érintette. A felülvizsgálati kérelem alapján arról kellett döntenie tehát a Kúriának, hogy helyesen értelmezte-e a perújítási eljárásban a másodfokú bíróság az alapügyben született jogerős ítélet jogi következtetéseit. A bizonyítékok, különösképpen pedig a szakértői vélemény mérlegelésével kapcsolatos kérdések közvetlenül az elsőfokú bíróság előtt merültek fel, mely meg is kísérelte a szakértői vélemények közötti ellentmondás feloldását, végül pedig a büntetőeljárásban beszerzett véleményt fogadta el. A másodfokú ítélet nem érintette e körben az elsőfokú bíróság megállapításait, a felülvizsgálati kérelem pedig nem vitatta a szakértői véleményt vagy a többi bizonyíték értékelését, és a jogerős ítéletnek az ezzel kapcsolatos következtetéseit nem támadta.
- [46] A Kúria ítéletének indokolásában kiemelte, hogy a másodfokú bíróság „bár elfogadta a ténykérdés megítélésének megváltozását az új szakvéleményben írtakra tekintettel, ugyanakkor nem kizárólag ennek figyelembe vételével döntött, hanem az alapügyben hozott jogerős ítéletben írt jogkérdésben kifejtett állásponttól is eltért.” (kúriai ítélet 5. oldal [12] bekezdés).
- [47] Az Alkotmánybíróság az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított alapjog tartalma tekintetében magáévá teszi az EJEB-nek a tisztességes eljáráshoz kapcsolódó azon gyakorlatát, mely szerint nem minősül a nyilvános tárgyaláshoz való jog sérelmének, ha a harmadfokú bíróság az ügy iratai és a felek írásbeli kérelmei, észrevételei alapján észszerűen tud dönteni az eldöntendő tény- és jogkérdésekről.
- [48] A fent kifejtettek szerint a jelen ügyben a bizonyítékok felülmérlegelése a jogerős ítélet indokolásának megállapításait, jogi következtetéseit érintette. A felülvizsgálati kérelemről való döntéshez pedig alapvetően az alapügyben született jogerős ítélet indokolásának értelmezésére volt szükség, mely az ott kifejtett jogkérdések megítélésére korlátozódott. A döntés meghozatalához az alapeljárásban született döntések és iratok áttanulmányozására, azok értelmezésére volt szükség. Ezen iratok és a felek felülvizsgálati kérelme, illetve ellenkérelmei és észrevételei alapján a Kúria abban a helyzetben volt, hogy megalapozott döntést hozhasson. Mindezek alapján az Alkotmánybíróság úgy találta, hogy a felek szóbeli meghallgatása e tekintetben nem volt nélkülözhetetlenül szükséges.
- [49] A felülvizsgálati kérelemben felhozott másik jogszabálysértés [Pp. 4. § (2) bekezdés] vonatkozásában a Kúria nem osztotta a felperes felülvizsgálati kérelmében előadott kiterjesztő jogértelmezést. A Kúria a tényeket nem érintő, kizárólag csak jogkérdésben foglalt állást akként, hogy egy perben nem álló személy bűnösségének megállapításából nem következik, hogy az indítványozók a versenyjogot sértő magatartást egyértelműen elkövették. Ennek az egyszerűbb jogkérdésnek az indítványozók felülvizsgálati ellenkérelmeiben foglaltakkal egybevágó eldöntését a szóbeli előadás nem erősítette volna.

- [50] Mindezekre figyelemmel az a körülmény, hogy a második felülvizsgálati eljárásban a Kúria nem tartott tárgyalást, nem eredményezte az indítványozók tisztességes bírósági eljáráshoz való jogának sérelmét. Habár a jogerőnek és áttörésének vannak alkotmányos (ezen belül is alapjogi) vonatkozásai, a jogerő tartalmának és terjedelmének meghatározása elsődlegesen szakjogi kérdés. Nem alkotmányossági, hanem szakjogi megítélést igényel, hogy a Kúria a támadott ítéletében helyesen értelmezte-e az alapügyben született jogerős ítéletnek a jogkérdésben elfoglalt álláspontját, avagy – miként azt az indítványozók állítják – azt felülbírálta. Az alkotmánybírósági vizsgálat erre már nem terjedhet ki.
- [51] 6. Az indítványozó¹. szerint sérült a fegyverek egyenlőségének elve is, mivel a Kúria csak a felperes oldalán vizsgálta, hogy kéri-e tárgyalás tartását, az alperesi oldalon nem. Az Alkotmánybíróság azonban az iratok (egész pontosan azok hiánya) alapján azt állapította meg, hogy a második felülvizsgálati eljárásban a Kúria a felperesnek sem adott külön lehetőséget, hogy a tárgyalás újbóli kéréséről dönthessen: ilyen nyilatkozat tételeire a felperest nem hívták fel. A felperes felhívás nélkül sem nyilatkozott, hogy már nem kéri a tárgyalás megtartását. Valamilyen oknál fogva a Kúria a korábbi felperesi kérelmet már nem tekintette magára nézve kötelezőnek, és nem a felperes későbbi nyilatkozata alapján mellőzte a tárgyalást. Ebből következően a felperes ugyanolyan helyzetben volt a tárgyalás tartása tekintetében, mint az alperesek. Az, hogy támadott kúriai ítélet indokolása csak a felperesre tér ki, az alperesekre nem, nem eredményezi a fegyveregyenlőség sérelmét.
- [52] 7. Az indítványozó². azt is sérelmezte, hogy mivel csak az ítélethozataltól ismételték meg az eljárást, a tárgyalási szak – melyben részt vett a kizárt bíró – az eljárás része maradt.
- [53] Az Alkotmánybíróság ismételen utal arra, hogy törvénybe foglalt eljárási szabályok hiányában nem állapítható meg, miként kellett volna lefolytatni az újabb felülvizsgálati eljárást. A Kúriának az első felülvizsgálati eljárásban eljáró tanácsa a felülvizsgálati kérelem újabb elbírálásának menetét végzésében akként vázolta fel, hogy a Kúria másik tanácsa soron kívül tűz ki tárgyalást, és ez alapján hoz újabb határozatot. Ez arra utal – miként erre az indítványozó is hivatkozott –, hogy megismételni a felülvizsgálati eljárás azon szakaszát szükséges, amiben kizárt bíró vett részt. Kétségtelenül végez eljárási cselekményeket a Kúria (annak kijelölt tanácsa) már a tárgyalás előtt is, mindazonáltal a Pp. 12. § (2) bekezdése szerint a bíróság tanácsának hatáskörébe utalt ügyekben az elnök tárgyaláson kívül megtehet minden intézkedést, és az ítélet kivételével meghozhat minden olyan határozatot, amelyet a törvény a bíróság hatáskörébe utal. Ez alapján a jelen ügyben a tanács elnöke intézkedett a tárgyalás kitűzése, a felülvizsgálati kérelemnek az indítványozók részére való kézbesítése és az indítványozóknak felülvizsgálati ellenkérelem vagy csatlakozó felülvizsgálati kérelem előterjesztésének lehetőségére való felhívása iránt. A kizárási ok nem a tanács elnökét, hanem az előadó bírót érintette. Emiatt az indítványozó sem kifogásolta a tárgyalást megelőző szakasz megismétlésének hiányát. Aggályait a tekintetben fogalmazta meg, hogy újabb tárgyalás tartása nélkül az előző, kizárt bíróval lebonyolított tárgyalás az eljárás része maradt, a második felülvizsgálati ítélet ezen a tárgyaláson alapult. A kúriai ítéletből azonban egyértelműen kitűnik, hogy a bíróság az ítéletét tárgyaláson kívül eljárva hozta meg. Annak tehát nem képezte részét a korábbi tárgyalás anyaga sem, csupán a felek felülvizsgálati beadványai és az ügy korábbi iratai. Emiatt az indítványozó². ezen panasa nem szolgálhatott alapul a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelme megállapításának.
- [54] 8. Az indítványozó². felhívta a figyelmet arra, hogy az első kúriai ítélet szövege többé-kevésbé azonos az új ítélet indokolásával, egyes szövegrészek szó szerint kerültek át az új ítéletbe. Egyúttal azonban kikerültek olyan fontos, az alapügyben keletkezett megállapítások, melyek a perújítási kérelem elbírálása során is jelentőséggel bírtak. Indítványuk kiegészítését követően arra is kitértek, hogy a támadott ítélet az indokolási követelményeknek nem felel meg: a második eljárásban a Kúria mintegy két hónapon belül meghozta újabb, csak „formailag és néhány szavában átirított” ítéletét. Az indítványozók szerint kétséges, fennáll-e a lehetségsége annak, hogy a bírók az iratokat a szükséges mélységben áttanulmányozhassák.
- [55] 8.1. Az Alkotmánybíróság először is hangsúlyozza, hogy csak az indokolás megléte és nem tartalma hozható összefüggésbe az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésével. Annak megítélése pedig, hogy a meghozott ítélet mennyire felel meg a jogszabályoknak, nem része az Alkotmánybíróság vizsgálatának {3024/2017. (II. 17.) AB végzés, Indokolás [8]}. Szélsőséges eseteket leszámítva annak sincs alkotmányjogi mércéje, hogy mennyi időn belül tudják áttanulmányozni az eljáró bírók valamely ügy iratait, és ezek alapján mennyi időn belül tudják meghozni döntésüket. Abszolút jelleggel nem határozható meg valamely iratmennyiség áttanulmányozásához

szükséges idő hossza. A konkrét körülmények mérlegelése alapján is csak akkor állapítható meg az, hogy a bíróság azért nem vizsgálhatta meg érdemben az ügyet, mert a rendelkezésre álló időtartam elégtelen volt a szükséges iratok átolvasásához, ha az olyan rövid volt, ami alatt kétséget kizáróan lehetetlen volt az értő áttanulmányozás. A jelen ügy nem tekinthető ilyen szélsőségesen kirívó esetnek: a felek által hivatkozott iratmennyiségnek a felterjesztéstől az ítélet megszületéséig terjedő kb. egy hónapos időintervallumon belüli áttanulmányozása nem volt eleve kizárt, különös tekintettel arra, hogy a felülvizsgálati eljárás kereteit a felek kérelmei jelöli ki. Márpedig a felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem alapján két olyan kérdésben volt szükség állást foglalni, melyek nem igényelték a büntetőeljárásból beszerzett iratok teljes körű áttanulmányozását. E tekintetben nem döntő az, hogy az első felülvizsgálati eljárásban mikorra tűzött ki tárgyalást a Kúria, miután a tárgyalás időpontját az iratok áttanulmányozásához szükséges időn kívül számos egyéb körülmény is befolyásolja. Az indítványozók is csak annak lehetőségével számoltak, hogy ez az idő feltételezésük szerint nem volt elégséges, maguk sem állították, hogy a körülmények mérlegelése alapján az iratok áttanulmányozása lehetetlen volt. Ezzel szemben a feleknek biztosított alapjogon keresztül a bírakkal szembeni elvárás épp az, hogy az ügyet észszerű határidőn belül intézzék el. Ezért is utalt az első kúriai tanács a végzésében a soron kívüli eljárás szükségességére. A körülményekből következő kétséget kizáró tényszerűség helyett pusztán egy indítványozói feltevés nem elegendő a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog sérelmének megállapításához. E tekintetben az is csupán indítványozói feltételezésként értékelhető, hogy azért hozta volna meg a Kúria az alkotmányjogi panasszal támadott ítéletét minimális szövegszerű eltéréssel az első ítélettől, mert a rendelkezésre álló idő nem volt elegendő az iratok áttanulmányozásához.

- [56] 8.2. Az Alkotmánybíróság az indokolás meglétét és nem annak minőségét és helyességét vizsgálhatja. Az, hogy a kúriai ítélet rendelkező részében foglalt döntés megalapozásához konkrétan milyen kérdésekre szükséges kitérni nemcsak az ügy jellegétől, de a felek által előadott nyilatkozatoktól, észrevételektől is függ. Az Alkotmánybíróság a 7/2013. (III. 1.) AB határozatában kifejtette: „a tisztességes eljárás alkotmányos követelménye a bírói döntésekkel szemben azt a minimális elvárást mindenképpen megfogalmazza, hogy a bíróság az eljárásban szereplő feleknek az ügy lényegi részeire vonatkozó észrevételeit kellő alapossággal megvizsgálja, és ennek értékeléséről határozatában számot adjon. Ennek megítéléséhez az Alkotmánybíróság vizsgálja a jogvita természetét, az alkalmazandó eljárási törvény rendelkezéseit, a felek által az adott ügyben előterjesztett kérelmeket és észrevételeket, valamint az ügyben választ igénylő lényeges kérdéseket.” (Indokolás [34]). Ugyanakkor azt is hangsúlyozta döntéseiben az Alkotmánybíróság, hogy az indokolt hatósági döntéshez való jog semmiképpen sem jelentheti azt, hogy az ügyben eljáró bíróságot a felek valamennyi érvelése tekintetében részletes indokolási kötelezettség terhelné [7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [31], 3190/2013. (X. 22.) AB végzés, Indokolás [17]; 30/2014. (IX. 30.) AB határozat, Indokolás [89]]. Az indítványozók jelen ügyben általánosságban állították, hogy az indokolást elégtelennek találják. Ugyanakkor nem utaltak egyetlen olyan konkrét észrevételükre sem, amely tekintetében az indokolási kötelezettségének a Kúria ne tett volna eleget. A Kúriának – a kérelemhez kötöttség folytán – elsődlegesen a felperes felülvizsgálati kérelmében foglaltakra kellett választ adnia, az indítványozók ugyanis felülvizsgálati ellenkérelmükben a jogerős másodfokú ítélet hatályában fenntartását kérték, egyetértve az ezen ítéletben foglalt bírói állásponttal és indokolással. A Kúria a felperes által felvetett mindkét kérdésben [Pp. 206. § (1) bekezdésének és 4. § (2) bekezdésének a sérelme] állást foglalt, ezekkel kapcsolatos véleményét az ítélet indokolásában kifejtette, ezáltal pedig reagált az indítványozók felülvizsgálati ellenkérelmében foglaltakra is. Ezek alapján az Alkotmánybíróság nem látott olyan hiányosságot a bírói ítélet indokolásában, ami felvetette volna az indokolt bírói döntéshez való jog sérelmét.
- [57] 9. Az alkotmányjogi panasz megalapozottságának oka az első kúriai ítélet jogerejének áttörését jelentő végzés nyomán és azzal összefüggésben hozott második kúriai ítéletnek az első ítélettel való jelentős mértékű azonoságában keresendő, különös tekintettel a két ítélet meghozatala közötti aránytalanul rövid időtartamra. A probléma ugyanis az, hogy az új eljárásban a bíróság nem az egész eljárást, csupán a határozathozatalt ismételte meg, ami sértheti a tisztességes eljárás alkotmányos követelményét.
- [58] Az első közbenső ítéletet követően több mint egy hónappal később hozta meg a Kúria a Gfv.VII.30.308/2015/6. számú végzését, melyben a nyilvánosan kihirdetett közbenső ítélet hatálytalanságát állapította meg. A tisztességes eljáráshoz való jog megítélése szempontjából az Alkotmánybíróság nem hagyhatta figyelmen kívül, hogy a Pp. nem ad lehetőséget arra, hogy a Kúria hatálytalannak nyilvánítson egy ítéletét abból az okból, hogy annak meghozatalában olyan bírót vett részt, akivel szemben kizárási ok áll fenn. A Pp. 227. § (1) bekezdése sze-

rint: amennyiben a törvény másként nem rendelkezik, a bíróság a saját határozatához abban a perben, amelyben azt hozta, kötve van (ún. egyszerű kötőerő), mégpedig a határozat kihirdetésétől kezdve, ha pedig a határozat kihirdetve nem volt, annak közlésétől kezdve. A jelen ügyben felmerült eset nem tartozik a törvényi kivételek közé. Az első kúriai közbenső ítélethez emellett nemcsak egyszerű kötőerő, de jogerő is kapcsolódott. A Kúria a Gfv.VII.30.308/2015/6. számú végzésével tehát a jogerőt is áttörte, méghozzá törvény által nem szabályozott okból és módon. Nemcsak az egyszerű kötőerő és a jogerő áttörésének ez az esete nincs szabályozva a Pp.-ben, de az sem volt megállapítható, milyen rend szerint kell lefolytatni újra a felülvizsgálati eljárást vagy annak egy részét.

- [59] A jogerő intézménye a jogállamiság részét képező jogbiztonság mellett a tisztességes eljáráshoz való jog védelme alatt is áll [lásd: 30/2014. (IX. 30.) AB határozat; Indokolás [81]]. Ez nem jelenti azt, hogy abszolút érvényesülést kívánna, vagyis meghatározott okokból (célokból) és feltételek mellett a jogerő is feloldható. Mindazonáltal sem a jogbiztonsággal, sem a tisztességes eljáráshoz való joggal nem fér össze egy olyan gyakorlat, mely teljes egészében mellőzi a törvényi alapokat. Teret engedhet ugyanis annak, hogy a bíróságok saját korábbi határozataikat bármilyen megfontolás miatt utóbb hatálytalanítsák, ezáltal kiszámíthatatlanná tegyék a felek pozícióját és a határozatokhoz fűződő joghatásokat.
- [60] A jelen ügyben a jogerő áttörése alapvetően nem önmagában, hanem az első és második kúriai ítélet nagyfokú szövegazonossága összefüggésében veti fel a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét, döntően az annak részét képező pártatlanság megvalósulását illetően.
- [61] Az elsőként eljáró kúriai (gazdasági ügyeket tárgyaló) tanács ugyanis a pártatlanság elvének érvényre juttatása végett lépte át a jogszabályi kereteket, és nyúlt a Pp. által nem biztosított megoldáshoz: saját korábbi határozata hatálytalanságának megállapításához. Az ezt kimondó végzés indokolása szerint a Pp. 21. § (2)–(3) bekezdéseiben foglalt, a bírót az ítélezésből kizáró okot észleltek, de már csak az eljárás befejezését, az ítélethozatalt követően. Majd ennek a követelménynek az érdekében szignálták át az ügyet egy más bíróból álló (polgári ügyeket tárgyaló) bírói tanácsra.
- [62] 9.1. „A bírósági eljárásokban a pártatlanság követelményének érvényesülését az eljárási törvények hivatottak biztosítani” [3192/2017. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [15]]. A pártatlan bírósághoz való jog alapjogként, mint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése szerinti tisztességes bírósági eljáráshoz való jog egyik lényeges eleme, az adott bírósági ügyben eljáró bíróval, bírakkal szemben az ügy, valamint az abban részt vevő felek iránti elfogulatlanság követelménye [3192/2017. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [13]]. „A pártatlanság követelményének van egy szubjektív, a bíró magatartásában rejlő és egy objektív, a szabályozásban megnyilvánuló követelménye [36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [48]]. A pártatlanság követelménye értelmében el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében [3242/2012. (IX. 28.) AB határozat, Indokolás [13]]. Az Alkotmánybíróság gyakorlata értelmében a törvény által felállított bíróság függetlensége és pártatlansága egy olyan általános jogelv, amely a legalapvetőbb emberi jogok közé tartozik [lásd például: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [25]]. Független és pártatlan bíráskodás hiányában az egyéni jogok érvényesítése szenved csorbát. Mindebből következik, hogy a tisztességes bírósági tárgyalás követelményrendszerének szerves részét alkotó függetlenség és pártatlanság a demokratikus jogállamokban feltétlenül érvényesülést kívánó alkotmányos igényként jelentkezik [34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [28], lásd erről még: 7/2013. (III. 1.) AB határozat, Indokolás [24]]” [21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [38]]. „Az Alkotmánybíróság a bírói pártatlanság megítélése során figyelembe veszi [erre nézve lásd: 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [32]], az Emberi Jogok Európai Bíróságának erre vonatkozó joggyakorlatát, mely a bírói pártatlanság megítélésénél kiemelt jelentőséget tulajdonít a külső látszatnak. Ezzel összefüggésben a 34/2013. (XI. 22.) AB határozat kiemeli, hogy azokban az ügyekben, amelyekben a bírák pártatlansága kérdőjeleződik meg, fontos ugyan az eljárás alá vont személy kételye, azonban annak van döntő jelentősége, hogy ez a kétely objektív szempontok alapján igazolható-e, vagyis a bíró pártatlanságának látszata válik-e kétségessé (Indokolás [28])” [3192/2017. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [14]].
- [63] A 34/2013. (XI. 22.) AB határozatban az Alkotmánybíróság a következőképpen foglalta össze az EJEB-nek a pártatlansággal kapcsolatos gyakorlatát. „Az EJEB a pártatlanság szubjektív és objektív tesztje között különböztet. A pártatlanság szubjektív olvasatában a bíró adott ügyben tanúsított magatartásával és hozzáállásával szembeni elvárásaként jelentkezik, míg ezzel szemben az objektív teszt arra enged következtetést levonni, hogy a bíró, illetve az eljárásjogi szabályozás elégséges garanciát nyújt-e minden olyan helyzet kiküszöbölésére, amely a pártatlanság tekintetében jogos kételyeket ébreszthet [...]. A szubjektív teszt során az EJEB a bírónak az adott

ügyben tapasztalható személyes elfogultságát és előre kialakított meggyőződését vizsgálja [...]. A Bíróság ezen elv kialakításának kezdetén egy vélelmet formált, amely szerint az ügy bírójának szubjektív értelemben vett pártatlansága vélelmet élvez mindaddig, amíg ennek ellenkezője bizonyítást nem nyer [...]. E vélelem megdöntését és a bíró személyes elfogultságát számos esetben azonban igen nehéz igazolni. Ugyanakkor a pártatlanság objektív tesztjének alkalmazása a pártatlanságot megkérdőjelező helyzetek kizárásán keresztül már elégséges garanciát nyújt a követelmény kellő érvényesüléséért [...]. [A] bírói pártatlanság tekintetében még a külső látszat is jelentős szerephez jut, ugyanis annak elvesztése a bíróságok működésébe és döntéseibe vetett közbizalom megrendülésének kockázatát hordozza [...].” (Indokolás [32]).

- [64] A 166/2011. (XII. 20.) AB határozat kiemelte az EJEB gyakorlatából a következőket is: „[...] a pártatlanságot biztosító nemzeti eljárások léte (mint például a bíró visszahívásának szabályai) releváns tényezőt képeznek. Ezek a szabályok a hazai törvényhozás eltökéltségét fejezik ki, hogy minden ésszerű gyanút szüntessen meg a kérdéses bíró, vagy bíróság vonatkozásában és egy arra irányuló törekvést jelentenek, hogy semmisítsék meg a gyanú alapját az ilyen aggodalmak okainak megszüntetésével. Túl azon, hogy biztosítják a konkrét elfogultság nemlétét, arra irányulnak, hogy a pártosságnak a látszatát is megszüntessék, így azt a célt szolgálják, hogy növeljék a bizalmat, amelyet egy demokratikus társadalomban a közönség felé sugároznak (*Mežnarič* kontra Horvátország, 2005. július 15., 27. §) (*Huseyn és mások kontra Azerbajdzsán*, 162. §)” (ABH 2011, 545, 559.).
- [65] 9.2. Jelen ügyben nem merült fel a támadott kúriai ítéletet hozó bírói tanács tagjaival kapcsolatosan olyan konkrét magatartás, amely alátámasztaná bármelyikük tényleges elfogultságát (szubjektív teszt). Ugyanakkor a pártatlanság objektív tesztjének elvégzése alapján az Alkotmánybíróság arra a következtetésre jutott, hogy a második kúriai ítélet meghozatala során nem szüntettek meg minden gyanút a pártosság látszatának kizárása érdekében.
- [66] Az Alkotmánybíróság ismételten kiemeli, hogy a második eljárásnak kifejezetten az lett volna a célja, hogy a kizárt bíró részvételével lefolytatott eljárás és meghozott ítélet kapcsán felmerült, az eljáró tanács pártatlanságát érintő aggályt kiküszöbölje, és a bíróság pártatlanságába vetett bizalmat helyreállítsa. Egy ilyen új eljárás során nem csupán annak van jelentősége, hogy abban már az elfogultnak tekinthető bíró ne járjon el, hanem annak is, hogy miként születik meg elfogulatlan ítélet alapján az új érdemi döntés. Az Alkotmánybíróság adottnak vette, hogy az első kúriai tanács egyik tagjával, méghozzá az előadó bíróval összefüggésben kizárási ok merült fel, melyet a Kúria végzésében megállapított. Az Alkotmánybíróság ezért csak azt vizsgálta, hogy az ezt követő eljárás alkalmas volt-e a pártatlanság látszatának biztosítására.
- [67] A pártatlanság látszatának biztosításához a felek és a perben nem érintett személyek számára is azt kell meggyőzően igazolni, hogy a kizárással érintett bíró közreműködésével lefolyt eljárás (eljárési szakasz) és meghozott ítélet nem volt befolyással az új eljárásra és döntéshozatalra. Természetesen nem kizárt, hogy a másodikként eljáró tanács ugyanarra a jogi álláspontra jusson, mint az első tette, és meghozza ugyanazt a tartalmú döntést. Az Alkotmánybíróság szerint azonban a második ítélet nem alapulhat az első ítéletben foglalt helyességének elfogadásán vagy el nem fogadásán. Ha még egyet is ért a második tanács az első ítéletben foglalt döntéssel és érveléssel, ennek az egyezésnek a saját – az ügy iratainak az első ítéleten kívüli anyagára épülő – gondolatmenetet tükröző érvelés kialakítása végén vont összevetés alapján kell felszínre kerülnie.
- [68] A jelen ügyben a második tanács a per fő tárgya tekintetében az első ítélettel egyezően döntött a rendelkező részben: a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte, az elsőfokú ítéletet pedig helybenhagyta. Ugyanakkor, az ítéletek indokolásában kifejtett érvelés felépítésének, a tulajdonképpeni, vagyis a felülvizsgálati kérelemre reagáló álláspont megszövegezésének olyan nagyfokú azonossága, mint ami a két ítéletnél fellelhető, másként nem volt elérhető, mint hogy a második tanács az első ítélet felhasználásával hozta meg és szövegezte meg a saját döntését. Ezáltal a második ítélet valójában nem tükrözte az azt meghozó tanács önálló, az első ítélettől független gondolkodását és érvelését.
- [69] Az új, alkotmányjogi panasszal támadott ítélet oly fokban követi az első kúriai ítélet logikai felépítését és szövegezését, hogy nem alkalmas a pártatlanság látszatának biztosításához szükséges, fent kifejtett befolyásmentesség biztosításához. A második tanács által alkalmazott módszer ugyanis alkalmatlan annak alátámasztására, hogy a Kúria a kifogásolt döntésében a felek kérelmei által felvetett kérdésekre az ügy iratai alapján adott közvetlenül választ, és nem az első ítélet közvetítésével (befolyásával). Leginkább pedig nem alkalmas annak a gyanúnak a kívülálló részéről való kizárására, hogy a második eljárásban a tanács tagjai csupán formálisan javították ki a kizárási szabály megsértése miatt keletkezett hibát, érdemben azonban nem vizsgálták meg az ügyet.

- [70] Mindez pedig teret adhat annak, hogy a bíró igazságszolgáltatási tevékenységének érdemi, alapos és körültekintő megfontolásra épülő, külső befolyástól mentes jellegét aláássa, a társadalom igazságszolgáltatásba vetett bizalmát megingassa, különösen, hogy mindez a legfőbb bírósági szervnél, a jogegység biztosításáért felelős Kúriánál történt.
- [71] 10. A fent ismertetett okokból az Alkotmánybíróság úgy találta, hogy az alapul fekvő ügyben a jogerő áttörését követően és azzal összefüggésben a pártatlanság látszata csorbát szenvedett, ezért sérült az indítványozóknak az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében biztosított alapjoga. Ezért az Alkotmánybíróság a Kúria támadott ítéletét az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján megsemmisítette. Indítványi kérelem hiányában azonban az Alkotmánybíróságnak nem állt módjában lefolytatni sem a kúriai végzés, sem az – egyébként is hatálytalannak nyilvánított – első kúriai ítélet alkotmányossági vizsgálatát. Emiatt az eljárásnak a végzést követő, a Pp. szabályai által nem rendezett megisméltése válik szükségessé a Kúriának a Pp. XXIV. Fejezetében meghatározott nemperes eljárásban meghozott határozatában foglaltaknak megfelelően. Habár az Alkotmánybíróságnak általánosságban nem célja olyan helyzetet teremteni, hogy döntése következtében egy törvény által nem szabályozott eljárást kelljen lefolytatni, jelen esetben e helyzet elkerülésére nem álltak rendelkezésre megfelelő eszközök.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [72] Álláspontom szerint a támadott bírói döntés alaptörvény-ellenességének [az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésébe ütközésének] megállapítását nem arra kellett volna alapítani, hogy a Kúria által választott – a kizárt bírónak a korábbi döntés meghozatalában való részvételét reparálni hivatott – megoldás a pártatlanság látszatának sérelmét okozta. Kétségtelen, hogy az a körülmény, miszerint a bírósági eljárás tisztességességének garanciáit biztosítani hivatott törvény (Pp.) a felülvizsgálati eljárás tekintetében is meghatározza azokat az eseteket, amikor abban az adott bíró részvétele kizárt, de – mint azt a határozat is megállapítja – nem tartalmaz külön szabályozást arra az esetre, ha a Kúria eljárásában mégis e szabályok által érintett bíró vesz részt, önmagában megkérdőjelezhetővé teszi egy ilyen hibát kiküszöbölni hivatott, megismélt Kúriai döntéshozatal törvényességét. Ez a szabályozási hiányosság, mint arra a jelen ügy is rámutat, a már meghozott döntés kapcsán abban az esetben is lehetetlen helyzetet teremt, ha a hibát a Kúria maga észleli és megpróbálja egy újabb, immár a törvényi előírásoknak megfelelő összetételű bírói tanács által hozott döntéssel orvosolni azt.
- [73] Mindettől függetlenül – az indítványhoz kötöttség elve okán – álláspontom szerint mindenképpen az lett volna a helyénvaló, ha a támadott döntés megsemmisítése a pártatlanság látszatának sérelme helyett a nyilvános bírósági tárgyaláshoz való jog sérelmén alapul. A Pp. a határozatban részletesen kifejtettek szerint felülvizsgálati

eljárásban ugyan nem teszi minden esetben kötelezővé tárgyalás tartását, ugyanakkor bármelyik fél kérelme esetén az nem mellőzhető. Amint arra a határozat indokolása is utal, a Pp. ezen megoldása – az Alkotmánybíróság által korábban már elbíráltak szerint – az alkotmányossági elvárásoknak eleget tesz. Kétségtelen, hogy a nyilvános bírósági tárgyalás megtartása nem minden esetben mellőzhetetlen; az ehhez való jog sérelme „fő szabályként az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdése egészének figyelembe vétele alapján állapítható meg, nem pedig pusztán e komplex alaptörvényben biztosított jog egyes részjogosítványainak a jog egészéből kiszakított értelmezésével” {3064/2016. (IV. 11.), Indokolás [14]}, (Indokolás [26]). Ugyanakkor a jelen ügygel összefüggésben különös jelentőséggel bír, hogy a Pp. kógens előírása a perben álló felek számára megteremti annak lehetőségét, hogy saját akarat-elhatározásuk alapján, a Kúriára nézve kötelezően, tárgyalás tartását kérik. Az indítványozókkal ellenérdekelt, a felülvizsgálati kérelmet benyújtó felperes kérésére ez az első (a kizárt bíró részvételével lefolytatott) eljárásban meg is történt; a felülvizsgálati ellenkérelemben az indítványozók részéről ennek kezdeményezése ezért fel sem merült. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a törvény által az indítványozók számára (is) biztosított – a Kúria által kötelezően figyelembeveendő –, tárgyalás tartásának kezdeményezéséhez való jog „elenyészett” volna.

- [74] A határozat indokolásának [31] bekezdésében foglaltak szerint „[a]z első felülvizsgálati ítélet hatálytalanságát megállapító és az elsőfokú bíróságot az iratok ismételt felterjesztése érdekében megkereső végzésben az eljáró kúriai tanács arról is rendelkezett, hogy: »Az iratok felterjesztését követően elrendeli új tárgyalás kitűzése, új határozathozatal végett a szükséges intézkedések megtételét.« A végzés záró részében arra is kitért a Kúria, hogy: »A peres iratok ismételt felterjesztését követően lesz [...] abban a helyzetben, hogy új bírói tanács kijelölésével, a perújító felperes felülvizsgálati kérelmének ismételt elbírálása végett soron kívül tárgyalást tűzzön ki.« Ebből mind a felperes, mind az indítványozók ésszerűen arra következtethettek, hogy az ügy másik tanácsra történt szignálását követően a Kúria újabb tárgyalást tűz majd ki. Ez azonban elmaradt, a második eljárásban a tanács tárgyaláson kívül hozta meg ítéletét. Mindezek miatt, és azért is, mert a második eljárásban Kúria az ítéletet megelőzően nem utalt arra, hogy a második eljárásban való tárgyalástartás érdekében kérelmet kellene/lehetne előterjeszteni, az indítványozók nem kerültek abba a helyzetbe, hogy kérhessék (újabb) tárgyalás kitűzését. Emiatt pedig a kérelem elmaradását a tárgyalásról való egyértelmű lemondásként értékelni nem lehetett.»
- [75] Álláspontom szerint a jelen ügy szempontjából az indítványozók nyilvános bírósági tárgyaláshoz való joga összefüggésében annak van jelentősége, hogy a Pp. kógens szabályai a tárgyalás tartására irányuló kezdeményezés lehetőségét, illetve annak alapján a tárgyalás megtartását garantálják. Ehhez képest másodlagos, hogy a felülvizsgálati eljárásban (újabb) bizonyítás felvételét a törvény kizárja-e vagy sem, illetve, hogy a Kúria a jogerős határozatot milyen keretek között vizsgálhatja felül. Erre figyelemmel – függetlenül a határozat indokolásának [34] és következő pontjaiban az Alkotmánybíróság mérlegelése során tekintetbe vett körülményektől, és eltérően az e pontban tett megállapítástól – véleményem szerint az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésének sérelme önmagában megállapítható lett volna amiatt, hogy a Kúria a felülvizsgálati eljárás megismétlésére a Pp. 274. § (1) és (2) bekezdésének sérelmével kerített sort.
- [76] Az indítványozók beadványa(i) ugyan érintik a „*fair trial*”, illetve a fegyverek egyenlőségének elvét is, azonban ezen elveket is hangsúlyosan a nyilvános bírósági tárgyaláshoz való jog megsértésével, nem pedig a pártatlanság látszatának sérelmével hozták összefüggésbe. Erre tekintettel az Alkotmánybíróság eljárásának indítványhoz kötöttsége is azt indokolta volna, hogy a támadott döntés Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésén alapuló megsemmisítése a nyilvános bírósági tárgyaláshoz való jog – álláspontom szerint megállapítható – sérelmén alapuljon.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes alkotmánybíró különvéleménye

- [77] Nem értek egyet a rendelkező részben foglalt döntéssel az alábbiakban kifejtett indokok miatt.
- [78] 1. Mindenekelőtt fontosnak tartom kiemelni, hogy az Alkotmánybíróság következetes gyakorlata szerint a tisztességes eljárás követelménye olyan minőség, amelyet az eljárás egészének és valamennyi körülményének figyelembevételével lehet megítélni. Az Alkotmánybíróság több határozatában rámutatott arra, hogy egyes részletek hiánya nem szükségképpen vezet a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére, ugyanakkor az összes részletszabály betartása mellett is lehet az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes [6/1998. (III. 11.) AB határozat, ABH 1998, 91, 95, 36/2013. (XII. 5.) AB határozat, Indokolás [31]].
- [79] Az adott ügyben az alkotmányjogi panasz azon eljárási szabálysértéseket sérelmezte, amely szerint egy perújítási eljárásnak a felülvizsgálati eljárási szakában a Kúriának egy olyan tanácsa járt el, amelyben kizárt bíró vett részt. A Kúria ezt az eljárási hibát ugyanakkor már csak a meghozott (első) érdemi döntése közlését követően észlelte. A Kúria ezért – kifejezett eljárási szabályok hiányában – arról rendelkezett, hogy az így meghozott döntését hatálytalannak tekinti, és az ügyben egy másik tanács a kijelölését követően ismételten eljár. Álláspontom szerint a Kúria épp azzal tett eleget a tisztességes eljárás követelményének, hogy annak ellenére, hogy az eljárási szabályok már nem adtak lehetőséget arra, hogy ilyen esetben az eljárási hibát orvosolják, mégis, ennek ellenére az így született határozatát hatálytalannak tekintette. Így pedig olyan eljárási helyzetet teremtett, amely az eljárási hiba előtti állapotot adta vissza. A Kúria ezen eljárási cselekménye pontosan azt mutatja, hogy a Kúria egyértelműen az eljárási szabálysértéssel okozott állapotot mintegy megszüntette, annulálta és ezzel maradéktalanul eleget tett a tisztességes eljárás követelményének, amelyet az Alkotmánybíróság az előbb idézett határozataiban és a kialakult gyakorlatában már többször megfogalmazott és értelmezett. Pontosán emiatt kellett volna a Kúriai határozat elleni alkotmányjogi panaszt elutasítani, és nem megsemmisíteni, mint ahogyan a többségi határozat ezt tette.
- [80] Az Alkotmánybíróság többségi álláspontja és az így született határozata szerint az alkotmányjogi panasz megalapozottságának az indoka az első kúriai ítélet jogerejének áttörése, és az azzal összefüggésben hozott második kúriai ítéletnek az első ítélettel való jelentős mértékű azonosságában keresendő. Az Alkotmánybíróság rámutatott: nem önmagában az a körülmény vezetett a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmére, hogy a Kúria ismételten eljáró tanácsa a per fő tárgya tekintetében az első ítélettel egyezően döntött a rendelkező részben. Hanem az, hogy az ítéletek indokolásában kifejtett érvelés felépítésének és a felülvizsgálati kérelemre reagáló álláspont megszövegezésének olyan nagyfokú az azonossága, amely megkérdőjelezi, hogy az ismételten eljáró tanács önálló, saját érveken alapuló álláspontot alakított ki az ügyben. Az Alkotmánybíróság indokai szerint az ismételten eljáró kúriai tanács ítélete olyan fokban követi az első kúriai ítélet logikai felépítését és szövegezését, hogy nem alkalmas a pártatlanság látszatának biztosítására. Az Alkotmánybíróságnak ezzel a következtetésével nem értek egyet. Annál is inkább, mert a bíróságok ítéleteinek alaptextusát épp a bírói joggyakorlat a jogszabályok szövege és azok értelmezése alapján, az anyagi és eljárásjogi jogszabályok és más jogszabályok rendelkezésire is figyelemmel alakítja ki és azonos típusú határozatokban azonos, közel azonos textus tetten érhető.
- [81] 2. Az Alkotmánybíróság több határozatában részletesen vizsgálta a bíróság pártatlanságával kapcsolatos követelményeket. Ezekben a határozatokban arra mutatott rá, hogy „[a] pártatlan bírósághoz való alkotmányos alapjog az eljárás alá vont személy iránti előítéletmentesség és elfogulatlanság követelményét támasztja a bírósággal szemben. Ez egyrészt magával a bíróval, a bíró magatartásával, hozzáállásával szembeni elvárás, másrészt az eljárás szabályozásával kapcsolatos objektív követelmény: el kell kerülni minden olyan helyzetet, amely jogos kétséget kelt a bíró pártatlansága tekintetében” [67/1995. (XII. 7.) AB határozat, ABH 1995, 346, 347]. Az Alkotmánybíróság leszögezte továbbá azt is, hogy a pártatlanság követelményét objektív és szubjektív nézőpontból egyaránt vizsgálni kell. A pártatlanság egyrészt azt a követelményt támasztja, hogy a bíróság tagjai személyes előítéletektől mentesek legyenek, másrészt – objektív nézőpontból vizsgálva – megvan-e a pártatlanság megfelelő látszata [20/2005. (V. 26.) AB határozat, ABH 2005, 202, 225.]. Az Alkotmánybíróság rámutatott arra is, hogy a pártatlanság érvényesülésének eljárásjogi garanciája a kizárás megfelelő szabályozása [52/1996. (XI. 14.) AB határozat, ABH 1996, 159, 161–162.].
- [82] Álláspontom szerint az adott ügyben megállapítható, hogy a Kúria épp a fenti követelmények érvényre juttatása érdekében, a tisztességes eljáráshoz való jog biztosítása céljából járt el. Ennek érdekében rendelkezett

arról – kifejezett eljárási szabályok hiányában –, hogy a korábban – kizárt bíró közreműködésével – meghozott ítéletét hatálytalannak tekinti, és újból lefolytatja a felülvizsgálati eljárást. Ennek során pedig tekintettel volt arra, hogy a döntését az eljárás további elhúzódása nélkül, soron kívül hozza meg. Megjegyzem ezzel összefüggésben, hogy éppen a most vizsgált eset mutat rá arra: a jogalkotónak szükséges kialakítania annak szabályozását, hogy az ilyen jellegű eljárási szabálysértések orvoslására egyértelmű törvényi rendelkezés álljon rendelkezésre. Az alkotmányjogi panasz jogintézményének ugyanis nem ez az elsődleges feladata. Ezért a jogalkotó részéről olyan szabályrendszer megalkotása indokolt, amely lehetőséget ad a rendkívüli perorvoslatok ilyen jellegű szabálysértéseinek a kiküszöbölésére. Figyelemmel a kifogás jogintézményének szabályrendszerére, figyelemmel arra, hogy az jelenleg nem a rendkívüli perorvoslatokban megvalósuló szabálysértések orvoslására hivatott.

- [83] Nem értek egyet ezért az Alkotmánybíróság döntésének azzal a megállapításával, hogy a Kúria eljárása alapot adhatna az igazságszolgáltatási tevékenységének érdemi, alapos és körültekintő megfontolásra épülő jellegének megkérdőjelezésére. A Kúria éppen ennek kiküszöbölése céljából ismételte meg a korábbi eljárását. A megismételt eljárásban eljáró kúriai tanács pedig a felülvizsgálati kérelem és a felülvizsgálati ellenkérelem keretei között, a feleknek a felülvizsgálati tárgyaláson tett nyilatkozataira is figyelemmel jutott arra a következtetésre, hogy a felülvizsgálattal támadott jogerős ítélet jogszabálysértő. Ennek indokai az általa meghozott – az elsőfokú bíróság közbenső ítéletét helybenhagyó – ítéletéből egyértelműen kiderülnek.
- [84] A tisztességes eljáráshoz való jog megsértését – a fentiekben hivatkozott alkotmánybírósági határozatokban foglaltakra tekintettel – az eljárás valamennyi körülményére tekintettel, és ezek együttes hatásában kell mérlegelni. Úgy gondolom, hogy az alkotmányos követelmények érvényesítése során a döntő szempont, hogy az eljárásban résztvevő személyeket érte-e olyan hátrány, amelyre tekintettel egyértelműen megállapítható, hogy velük szemben „az eljárás méltánytalan vagy igazságtalan, avagy nem tisztességes”.
- [85] Álláspontom szerint, a fentiekben kifejtett indokok miatt, az adott ügyben az a tény, hogy a Kúria eredetileg meghozott közbenső ítéletének és az alkotmányjogi panasszal támadott közbenső ítéletének indokolása felépítésében és logikájában hasonlóságot mutat, nem értékelhető olyan eljárási szabálysértésnek, amely a tisztességes eljáráshoz való jog sérelmét megalapozza. Erre tekintettel nem értek egyet a támadott ítélet megsemmisítésével.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke,
az aláírásban akadályozott
dr. Czine Ágnes
alkotmánybíró helyett

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó alkotmánybíró különvéleménye

- [86] Nem értek egyet a határozat rendelkező részével, amely megsemmisíti a Kúria közbenső ítéletét.
- [87] 1. Az Abtv. 51. § (1) bekezdése értelmében „[a]z Alkotmánybíróság az Alaptörvény, valamint e törvény szerint arra jogosult indítványa alapján jár el”. A jogosult indítványának tartalmára nézve az Abtv. 52. § (2) bekezdése – egyebek mellett – azt az eligazítást adja, hogy „[a]z Alkotmánybíróság által lefolytatott vizsgálat a megjelölt alkotmányossági kérelemre korlátozódik.” A főszabály alóli kivételek az Abtv. azon rendelkezéseit érintik, amelyek a testületet hivatalbóli eljárásra jogosítják.
- [88] Az Abtv. hivatkozott rendelkezései általános jelleggel, azaz az alkotmányjogi panasz-fajták mindegyike esetén előírják az Alkotmánybíróság számára az indítványhoz kötöttséget. Az Abtv. 52. § (2) bekezdésének megfogalmazása „[...] a vizsgálat a megjelölt alkotmányossági kérelemre korlátozódik” arra utal, hogy az alkotmányjogi panasz alapján indult eljárás „ura” a panaszos.
- [89] A panaszjárásban az alapjogaiban megsértett személy maga határoz a felől, hogy kíván-e elégtételt venni a bírói döntésben megnyilvánult jogsérelem miatt vagy sem. A panaszos ezen privilégiuma az Alaptörvény II. cikkében elismert emberi méltóság védelméhez való alapjog részeként a személy önrendelkezési jogára vezethető vissza: helyette sem a bíróságok, de az Alkotmánybíróság sem érvényesítheti jogait. Megjegyzem, a személy önrendelkezési joga kiterjed a „nem cselekvésre” is. Megteheti, hogy nem veszi igénybe a bírói igazságszolgáltatás és az alkotmánybírósági eljárás eszközét az orvoslásra.

- [90] Az alkotmányjogi panasz eljárás önrendelkezési jogra visszavezetendő jellegére utal egyebekben az Abtv. azon szabálya is, amely szerint „[a]z alkotmányjogi panasz kivételével az Alkotmánybírósághoz benyújtott indítvány nem vonható vissza”. Az Abtv. 53. § (6) bekezdése általánosságban teszi szubjektív – egyben sajátos – jogorvoslattá az alkotmányjogi panasz intézményét.
- [91] Az önrendelkezési jog alapján ugyanakkor egyértelmű az is, hogy a jogvégzett szakértő (ügyvéd, jogtanácsos) közreműködésével elkészített panasz-beadvány esetén fokozottan köti az Alkotmánybíróságot a panaszos önrendelkezési jogának tisztelete: az Alkotmánybíróság nem állapíthatja meg más alkotmányos jog sérelmét, mint amit a panaszos maga megjelölt. Ha a panaszos (jogi képviselője) nem tudja megfelelően artikulálni megsértett alapjogát, amiért az Alkotmánybírósághoz fordult, akkor az esetleges hiánypótlási felszólítást követően a testület nincs feljogosítva a törvényi keretek túllépésével arra, hogy azt helyette megtegye.
- [92] Az önrendelkezési jogban gyökerező indítványhoz kötöttség tehát a bírói igazságszolgáltatás oldaláról a bírói döntés kíméletét célzó alkotmánybírói gyakorlatnak az alapját kell képezze. Az Alkotmánybíróság feladata ugyanis az, hogy a bírói jogértelmezésben érvényre juttassa az Alaptörvény szempontjait, szintézist teremtsen az esetlegesen több évtizedre visszanyúlóan megkettőzött szakjogi és alkotmányossági értelmezés között, mindezzel orvosolva a valódi alapjogi jogsérelmeket. Nem lehet cél a bírói döntések mindenáron való megsemmisítése olyan esetben, amikor a panaszos maga nem tudta szabatosan megfogalmazni szubjektív jogsérelmét.
- [93] 2.1. A jelen alkotmánybírói eljárásban az indítványozók (az alapügy perújító alperesei) közül – a határozat szerinti rövidítéseket alkalmazva – az indítványozó1. úgy a 2016. szeptember 27-én lajstromba vett, mint a 2016. december 9-én iktatott alkotmányjogi panaszában az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében elismert tisztességes (kiegyensúlyozott) bírósági eljáráshoz való jogot sérelmezte. Indokolása szerint ugyanis a Kúria a megismételt felülvizsgálati eljárásában azzal sértette meg a hivatkozott alapjogát, hogy nem hívta fel a nyilvános tárgyalás tartásával kapcsolatosan nyilatkozattételre. A mulasztással a Kúria – az indítványozó1. álláspontja értelmében – a perújító felperest kedvezőbb helyzetbe hozta, hiszen a felperesnek az első felülvizsgálati eljárás során volt lehetősége nyilvános tárgyalást kérni. A kúriai mulasztás tehát szerinte a fegyveregyenlőség „elvébe” ütközött.
- [94] Ezzel összefüggésben utalok arra, hogy az első felülvizsgálati eljárás alkalmával megtartott tárgyaláson – a határozat tényállási részében foglaltak tanúsága szerint – sem az annak megtartását kezdeményező felperesi képviselő, sem pedig a panaszosok nem tettek az ügy érdemére nézve nyilatkozatot. Az alkotmányjogi panaszukban kifogásokkal ellentétben nem éltek a nyilvános tárgyalás, a szóbeliség adta közvetlenség lehetőségével. A felek egyszerűen fenntartották a felülvizsgálati kérelemben, illetve az ellenkérelmekben foglaltakat, majd az eljáró kúriai tanács elnöke a tárgyalást figyelmeztetés után berekesztette.
- [95] 2.2. Az indítványozó2. indítványát maga is arra alapította, hogy a megismételt kúriai felülvizsgálati eljárásban nem volt módja nyilvános tárgyalást kérni. E mellett utalt arra, hogy a hatályon kívül helyezett és az újólag meghozott kúriai ítéletek indokolása megközelítőleg azonos, amit – a 7/2013. (III. 1.) AB határozat megjelölése mellett – azzal hozott összefüggésbe, hogy az újabb ítélet meghozataláig eltelt rövid idő (két hónap) kizárta a kijelölt másik kúriai tanács alapos felkészülésének a lehetőségét.
- [96] Összességében megállapítható volt, hogy az indítványozók egyike sem hivatkozott panaszában a „fair” eljáráshoz való jog részjogosítványként a pártatlan bírósághoz való jog sérelmére.
- [97] 3. Az indokolás [13]–[55] bekezdéseiben vizsgálta az indítványozó1. és indítványozó2. fentiek szerint részletezett „alkotmányossági kérelmei” [52. § (2) bekezdésének fordulata] megalapozottságát. A részletes és alapos vizsgálat eredményeként azokat megalapozatlannak minősítette, amellyel egyetértek. Így a többségi döntés sem a nyilvános tárgyalás megismételt eljárásban való elmaradását, sem a fegyveregyenlőség sérelmét, sem pedig az indokolt bírói döntéshez való jog megsértését nem róta a megismételt kúriai eljárásban meghozott közbenesítő ítélet terhére.
- [98] 4.1. Az indokolás [58] és következő bekezdéseiben azonban – túllépve az Abtv. 52. § (2) bekezdésén –, a testület a tisztességes bírósági eljáráshoz való jog olyan részjogosítványát vizsgálta, amelyet a panaszosok egyike sem jelölt meg sérelmezettként panaszában. Ezt az irányt, indokolt, azaz határozott indítvány hiányában ellen-

tétesnek tartom az Abtv. 52. § (2) bekezdésével és az AB eddigi gyakorlatával. Emellett alapjogi megközelítésben és a „józan ész” (Alaptörvény 28. cikk fordulata) oldaláról sem tartom helyesnek.

- [99] Álláspontom szerint ugyanis a többség az indokolás bevezető részében nem értékelte megfelelően azt a tényt, hogy a Kúria nem önkényesen – az indokolás megfogalmazásában: „[...] bármilyen megfontolás miatt [...]” – törte át a jogerőt, hanem éppen a pártatlan bírósághoz való jog érvényesítése érdekében döntött első közbenső ítéletének hatályon kívül helyezése és a felülvizsgálati eljárás megismétlése mellett. A testület továbbá felrótta a Kúriának a Pp. szabályozási hiányossága ellenére követett eljárást, de nem vizsgálta e törvényi mulasztás esetleges alapjogi összefüggéseit.
- [100] 4.2. A többségi indoklás a következő okra tekintettel semmisítette meg a Kúria támadott közbenső ítéletét.
- [101] Ahogy az az indoklás [58] és következő bekezdéseiből kitűnik: „[h]a még egyet is ért a második tanács az első ítéletben foglalt döntéssel és érveléssel, ennek az egyezésnek a saját – az ügy iratainak az első ítéleten kívüli anyagára épülő – gondolatmentet tükröző érvelés kialakítása végén vont összevetés alapján kell felszínre kerülnie.” (Indoklás [68]). Mindez másképpen megfogalmazva: az nem vitatható, hogy az átosztás eredményeként eljáró kúriai tanács juthatott az első tanáccsal egyező döntésre, az ítélet indokolásának szövegezősége azonban figyelnie kellett volna az előző döntéstől eltérő, de a döntés azonosságára tekintettel lényegét tekintve hasonló megfogalmazásra.
- [102] Nos, ebben az összefüggésben a Kúria vélelmezett – de nem tetten érhető –, ítéleti indokolásban – de nem az ügy érdemében – megnyilvánult esetleges (alap)jog-sértésének súlya olyan csekély volt, amelynek megállapítása véleményem szerint szükségtelen volt. Ugyanakkor a harmadszor megismételt felülvizsgálati eljárásban könnyedén orvosolható lesz.

Budapest, 2018. január 30.

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1634/2016.

• • •